

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ (ΕΚΚΕ)

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Έργο SOCINVEST 3211 της Δράσης «1η Προκήρυξη ερευνητικών έργων ΕΛ.ΙΔ.Ε.Κ. για την ενίσχυση των μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών και την προμήθεια ερευνητικού εξοπλισμού μεγάλης αξίας», Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας

Πακέτο Εργασίας 6 – Παραδοτέο D6.3

Έκθεση πολιτικής του SOCINVEST: πολιτικοί και ξένοι επενδυτές

Νίκος Σουλιώτης, Μαργαρίτα Κομνηνού, Γεράσιμος Κάρουλας, Αλέξανδρος Αφουξενίδης

Απρίλιος 2023

Το ερευνητικό έργο SOCINVEST υποστηρίχτηκε από το Ελληνικό Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΕΛΙΔΕΚ) στο πλαίσιο της Δράσης «1η Προκήρυξη ερευνητικών έργων ΕΛΙΔΕΚ για την ενίσχυση των μελών ΔΕΠ και Ερευνητών/τριών» (Αριθμός Έργου: 3211).

Προτεινόμενη μορφή παραπομπής:

Σουλιώτης Ν., Κάρουλας Γ., Αφουξενίδης Α., Κομνηνού Μ. (2023), *Έκθεση πολιτική του SOCINVEST: πολιτικοί και ξένοι επενδυτές*, ΕΚΚΕ, Αθήνα.

Περιεχόμενα

Σχετικά με την Έκθεση πολιτικής του SOCINVEST	4
Ζήτημα 1ο. Εξίσωση αποδόσεων: ένα επιχείρημα δύσκολο να αποτιμηθεί στην πράξη.....	4
Ζήτημα 2ο . Το γενικό επενδυτικό κλίμα είναι πιο σημαντικό από τα επενδυτικά κίνητρα	6
Ζήτημα 3ο. Η διάχυση των «θετικών εξωτερικοτήτων» δεν είναι αυτόματη.....	7
Ζήτημα 4ο. Κανόνες ή διακριτική ευχέρεια;	8
Ζήτημα 5ο. Φορολογικός ανταγωνισμός ή φορολογικός συντονισμός;.....	9
Βιβλιογραφία.....	11

Σχετικά με την Έκθεση πολιτικής του SOCINVEST

Στην ανά χείρας Έκθεση, εξετάζουμε ορισμένα βασικά ζητήματα πολιτικής που σχετίζονται με τα επενδυτικά κίνητρα. Βασική επιλογή στον σχεδιασμό του ερευνητικού προγράμματος SOCINVEST ήταν να αποτυπωθούν σε διαφορετικά παραδοτέα οι αναλύσεις του εμπειρικού υλικού (που είναι και ο βασικός στόχος του προγράμματος) και οι προτάσεις πολιτικής. Στην Έκθεση διερευνούμε πέντε ζητήματα, το σύνολο των οποίων έχει συζητηθεί στη βιβλιογραφία. Ο σκοπός της έκθεσης είναι να παρουσιάσει εισαγωγικά τα ζητήματα αυτά και να τα συνδέσει με ευρήματα του SOCINVEST επισημαίνοντας κατά πόσο βρίσκουν εφαρμογή στα ελληνικά συμφραζόμενα. Σχετικά με κάθε ζήτημα συζητάμε τον σχετικό προβληματισμό και στη συνέχεια προτάσεις πολιτικής.

Ζήτημα 1ο. Εξίσωση αποδόσεων: ένα επιχείρημα δύσκολο να αποτιμηθεί στην πράξη

Ο προβληματισμός: Στην οικονομική θεωρία, αλλά και στην πολιτική πρακτική, οι πολιτικές για την προσέλκυση των άμεσων ξένων επενδύσεων δικαιολογούνται από τις ευρύτερες θετικές επιπτώσεις τους στην οικονομία και την κοινωνία. Στην οικονομική ορολογία, κάνουμε λόγο για τις λεγόμενες «θετικές εξωτερικότητες» ή φαινόμενα «διάχυσης» (spillover) (για επισκοπήσεις της σχετικής συζήτησης βλ. μεταξύ άλλων Blomström and Kokko, 2003· James, 2013· Sauvé and Soprana, 2016, Thomas, 2011, σελ. 18-38). Σύμφωνα με τη λογική του επιχειρήματος, οι πολυεθνικές επιχειρήσεις είναι φορείς «δημόσιων αγαθών», κυρίως στο βαθμό που κατέχουν ανώτερη γνώση και τεχνολογία. Τα δημόσια αυτά αγαθά μπορούν να διαχυθούν στις εγχώριες επιχειρήσεις μέσα από διάφορους μηχανισμούς, όπως είναι η μίμηση, οι συνεργασίες, η μεταφορά εργαζομένων αλλά και οι πιέσεις που ασκεί ο ανταγωνισμός των πολυεθνικών προς τις εγχώριες επιχειρήσεις. Είναι δυνατό, όμως, τα ιδιωτικά οφέλη που θα αποκομίσουν οι πολυεθνικές από τις ξένες επενδύσεις να είναι χαμηλότερα από τα κοινωνικά οφέλη που θα επιφέρουν και γι' αυτόν τον λόγο οι πολυεθνικές μπορεί να οδηγηθούν στην απόφαση να μην υλοποιήσουν την επένδυση. Κατά συνέπεια, οι ξένες επενδύσεις παραμένουν χαμηλότερες από ό,τι είναι κοινωνικά βέλτιστο. Οι επενδυτικές πολιτικές δικαιολογούνται στον βαθμό που έχουν ως στόχο να διορθώσουν αυτήν την «αποτυχία της αγοράς». Διαθέτουν δημόσιους πόρους υπέρ των πολυεθνικών

προκειμένου να εξισώσουν τις ιδιωτικές με τις κοινωνικές αποδόσεις των ξένων επενδύσεων και να τις καταστήσουν πιο θελκτικές για τις πολυεθνικές (Blomström and Kokko, 2003, σελ. 19).

Η πολιτική έχει εξ ορισμού ως στόχο την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Ταυτόχρονα, σε μια οικονομία η οποία δέχεται και προστατεύει την ιδιωτική ιδιοκτησία και πρωτοβουλία, το δημόσιο συμφέρον ενδέχεται να εξαρτάται από πόρους που ελέγχουν ιδιώτες. Συνεπώς, είναι εύλογο να αναγνωρίζουμε το δικαίωμα στον πολιτικό κόσμο να χρησιμοποιήσει την κρατική εξουσία και δημόσιους πόρους προκειμένου να δώσει κίνητρο στους ιδιώτες να κινητοποιήσουν τους πόρους που έχουν συσσωρεύσει και ελέγχουν. Άλλωστε, διαφορετικά θα πρέπει να αρνηθούμε στον πολιτικό κόσμο τη δυνατότητα να παρεμβαίνει στην οικονομία για να την στρέψει, σε έναν βαθμό, προς μια κατεύθυνση επωφελή για μεγάλα τμήματα της κοινωνίας.

Ωστόσο, ένα σημαντικό πρόβλημα προκύπτει σε ό,τι αφορά την *τεκμηρίωση* της ανάγκης για την παροχή των επενδυτικών κινήτρων. Όπως επισημαίνουν οι μελετητές, τα ευρύτερα οφέλη που μπορεί να επιφέρει μια επένδυση είναι συχνά δύσκολο να αποτιμηθούν ή αφορούν σε βάθος χρόνου (Thomas, 2011, σελ. 20-21) (όπως, για παράδειγμα, είναι η διάχυση μοντέλων οργάνωσης της διοίκησης και η αναβάθμιση της επιχειρηματικότητας). Αντίστοιχα, μπορεί να υπάρχουν αρνητικές εξωτερικότητες οι οποίες δεν είναι άμεσα εμφανείς (π.χ. η απώλεια εσόδων από τις φοροαπαλλαγές μπορεί να οδηγήσει μεσοπρόθεσμα στην παροχή χαμηλότερου επιπέδου δημοσίων υπηρεσιών). Τελικά, αν αποδειχθεί ότι οι ιδιωτικές αποδόσεις είναι υψηλότερες από τις κοινωνικές, τότε οι ξένοι επενδυτές καταλήγουν να κάνουν χρήση των υποδομών των χωρών υποδοχής χωρίς να συμμετέχουν αρκετά στη συντήρησή τους (Vuillemeey, 2022).

Πρόταση πολιτικής: Τα οφέλη και τα κόστη των επενδυτικών κινήτρων πρέπει κατά το δυνατόν να ποσοτικοποιούνται και να υπόκεινται σε συχνούς ελέγχους έτσι ώστε να υπάρχει διαφάνεια και λογοδοσία. Μέτρα για τα οποία διαπιστώνεται ότι δεν μπορεί να ελεγχθεί αποτελεσματικά η εφαρμογή τους, πρέπει να καταργούνται. Στην ίδια λογική, είναι προτιμότερα τα κίνητρα που βασίζονται στην απόδοση των επιχειρήσεων (π.χ. έκπτωση φόρου για επενδύσεις, επιτάχυνση αποσβέσεων) έναντι αυτών που χορηγούνται εκ των προτέρων (επιδότησεις).

Ποιοτικές βελτιώσεις της οικονομικής ζωής (όπως π.χ. η αναβάθμιση της εταιρικής διοίκησης που αναφέραμε) θα πρέπει να επιδιώκονται μέσα από τη βελτίωση των δημοσίων αγαθών που παρέχει απευθείας το κράτος (εν προκειμένω, την εκπαίδευση) και τα οποία έχουν γενικότερες στοχεύσεις.

Ζήτημα 2ο . Το γενικό επενδυτικό κλίμα είναι πιο σημαντικό από τα επενδυτικά κίνητρα

Ο προβληματισμός: Ένα μεγάλο μέρος της συζήτησης σχετικά με τις επενδυτικές πολιτικές στην οικονομική επιστήμη αφορά στην αποτελεσματικότητά τους (για επισκοπήσεις βλ. Dunning and Lundan, 2008, σελ. 686-687· Blomström and Kokko, 2003· James, 2013· Thomas, 2011· Munongo κ.α., 2017). Οι μελέτες έχουν συνήθως οικονομομετρικό χαρακτήρα και ελέγχουν την επίδραση των επενδυτικών κινήτρων στην αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων σε σχέση με άλλους παράγοντες όπως είναι το μέγεθος της αγοράς, το επίπεδο του πραγματικού εισοδήματος, οι δεξιότητες του εγχώριου εργατικού δυναμικού, η ύπαρξη υποδομών, οι εμπορικές πολιτικές και η πολιτική και μακροοικονομική σταθερότητα (Blomström and Kokko, 2003, σελ. 4). Η κοινή διαπίστωση είναι ότι τα επενδυτικά κίνητρα δεν έχουν καθαυτά ιδιαίτερη επίδραση στην αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων. Η επίδραση αυτή γίνεται σημαντική στον βαθμό που συνδυάζονται με ένα γενικώς καλό επενδυτικό κλίμα (υποδομές, καλό εκπαιδευτικό σύστημα, σταθερό πολιτικό σύστημα, εύρυθμο δικαστικό σύστημα). Το αποτέλεσμα είναι ότι, ενώ τα επενδυτικά κίνητρα είναι πιο δημοφιλή στις αναπτυσσόμενες χώρες, είναι οι ανεπτυγμένες χώρες που επωφελούνται περισσότερο από την εφαρμογή τους καθώς προσφέρουν ένα καλύτερο, συνολικό επενδυτικό περιβάλλον.

Όπως σημειώνουν οι μελετητές, οι διαμορφωτές πολιτικής συχνά δίνουν έμφαση στις επενδυτικές πολιτικές όχι απαραίτητα επειδή τεκμαίρεται η αποτελεσματικότητά τους, αλλά επειδή προσφέρουν ένα πεδίο ανάπτυξης πολιτικής πρωτοβουλίας η οποία μπορεί να έχει απήχηση στους ψηφοφόρους. Ταυτόχρονα, η βελτίωση του γενικού επιχειρηματικού και οικονομικού περιβάλλοντος απαιτεί έναν μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό που υπερβαίνει τον εκλογικό κύκλο. Είναι, συνεπώς, βολικότερο για τους διαμορφωτές πολιτικής να εστιάζουν σε πολιτικές άμεσης εφαρμογής όπως είναι οι επενδυτικές πολιτικές. Το παράδειγμα της

Ελλάδας και των νομοθεσιών για τη διευκόλυνση των μεγάλων επενδύσεων είναι χαρακτηριστικό. Η ιστορική ανασκόπηση που πραγματοποιήσαμε στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος SOCINVEST (Σουλιώτης κ.α., 2023) δείχνει ότι τα οικονομικά επιτελεία των κυβερνήσεων από τη μεταπολίτευση και μετά επιχειρούν να δημιουργήσουν εργαλεία «κατ'εξάιρεση» μεταχείρισης των μεγάλων επενδύσεων για να τις απαλλάξουν από τα βάρη της γραφειοκρατίας, θεωρώντας ότι η γενική μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης είναι ένα δύσκολο αν όχι αδύνατο έργο.

Πρόταση πολιτικής: Αν και είναι κατανοητή η τάση των διαμορφωτών πολιτικής να καθιερώσουν εργαλεία πολιτικής τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν «εδώ και τώρα», η προτεραιότητα στην πολιτική ατζέντα θα πρέπει να είναι η συνολική βελτίωση του θεσμικού και οικονομικού περιβάλλοντος (μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, ταχύτερη απονομή δικαιοσύνης, καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα κ.λπ.), η οποία άλλωστε δεν έχει οφέλη μόνο για την επιχειρηματικότητα αλλά συνολικά για το κοινωνικό σώμα.

Ζήτημα 3ο. Η διάχυση των «θετικών εξωτερικοτήτων» δεν είναι αυτόματα

Ο προβληματισμός: Σε ένα «κλασικό» άρθρο της σχετικής συζήτησης, οι Blomström and Kokko (2003, σελ. 14-15, 18-21) υποστηρίζουν ότι η ευρύτερη διάχυση των οφελών (θετικές εξωτερικότητες) που προκύπτουν από τις άμεσες ξένες επενδύσεις δεν πραγματοποιείται αυτόματα. Προκειμένου να επωφεληθεί η ευρύτερη οικονομία από τις άμεσες ξένες επενδύσεις πρέπει να συντρέχουν δύο προ υποθέσεις: Η πρώτη είναι ότι οι τοπικές εταιρείες πρέπει να έχουν την ικανότητα και το κίνητρο να απορροφήσουν τις ξένες τεχνολογίες και δεξιότητες, δηλαδή πρέπει να έχουν ένα ήδη σχετικά υψηλό επίπεδο τεχνικών δεξιοτήτων για να αποκωδικοποιήσουν τις ξένες τεχνολογίες. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο επωφελούνται από τις ΑΞΕ οι μεσαίου εισοδήματος αναπτυσσόμενες χώρες και όχι οι φτωχότερες αναπτυσσόμενες χώρες. Η δεύτερη προϋπόθεση είναι ότι πρέπει να υπάρχει ανταγωνισμός ανάμεσα στις ξένες πολυεθνικές και τις τοπικές επιχειρήσεις. Αν οι ξένες πολυεθνικές δρουν σε απομονωμένους θύλακες της αγοράς ή σε βιομηχανίες με αδύναμη παρουσία των τοπικών επιχειρήσεων, τότε δεν υπάρχει διάδραση με τις ξένες πολυεθνικές

ούτε ασκείται πίεση στις τοπικές εταιρείες να βελτιώσουν τις τεχνολογίες τους και τις δεξιότητες των εργαζομένων τους.

Πρόταση πολιτικής: Για τους λόγους αυτούς, οι συγγραφείς καταλήγουν ότι οι πολιτικές κινήτρων πρέπει να μην κάνουν διακρίσεις ανάμεσα σε ξένους και τοπικούς επενδυτές, γιατί και οι τελευταίοι πρέπει να στηριχθούν μέσα από διασυνδέσεις ξένων-τοπικών επιχειρήσεων, εκπαίδευση και χρηματοδότηση της έρευνας έτσι ώστε να μπορέσουν να απορροφήσουν τις εξωτερικότητες από τις ΑΞΕ. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η νομοθεσία περί Στρατηγικών Επενδύσεων πράγματι δεν κάνει διάκριση ανάμεσα σε ξένες και εγχώριες επιχειρήσεις (με εξαίρεση τις προβλέψεις περί «εμβληματικών» επενδύσεων που αφορούν σε ηγέτιδες εταιρείες του εξωτερικού). Ωστόσο, οι ελληνικές επενδυτικές πολιτικές παρακάμπτουν το ζήτημα της ενίσχυσης των εγχώριων επιχειρήσεων ώστε να καταστούν ικανές να απορροφήσουν τα οφέλη από την παρουσία των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Ζήτημα 4ο. Κανόνες ή διακριτική ευχέρεια;

Ο προβληματισμός: Ένα βασικό ζήτημα είναι κατά πόσο η απόδοση των επενδυτικών κινήτρων βασίζεται σε γενικούς κανόνες ή εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια των κυβερνήσεων και κρατικών αξιωματούχων (James, 2013). Η προτίμηση για τη διακριτική ευχέρεια απαντάται κυρίως σε αναπτυσσόμενες χώρες, αν και δεν είναι άγνωστη και στις ανεπτυγμένες (ό.π.). Η απόδοση των κινήτρων σύμφωνα με τη διακριτική ευχέρεια των κυβερνήσεων αυξάνει τα περιθώρια πολιτικής πρωτοβουλίας και την διαπραγματευτική ικανότητα των τελευταίων. Ωστόσο, το πλεονέκτημα αυτό είναι πολύ λιγότερο σημαντικό από τους κινδύνους εμφάνισης φαινομένων διαφθοράς. Όσο η απόδοση κινήτρων εξαρτάται από την κρίση ανώτερων αξιωματούχων είναι πολύ πιθανό να δημιουργηθούν πελατειακές σχέσεις ανάμεσα σε αυτούς τους και επιχειρηματίες. Ημι-αυταρχικά καθεστώτα προτιμούν τη διακριτική ευχέρεια έναντι των κανόνων ακριβώς για να είναι σε θέση να κατανέμουν κατά το δοκούν τα προνόμια των επενδυτικών πολιτικών. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι επενδυτικές πολιτικές δεν λειτουργούν ως «εξίσωση αποδόσεων» αλλά ως μηχανισμός «απόσπασης προσόδου» (Blomström and Kokko, 2003, σελ. 17)

Πρόταση πολιτικής: Οι μελετητές προτείνουν την απόδοση των κινήτρων βάσει ξεκάθαρων κανόνων οι οποίοι έχουν θεσπιστεί από το κοινοβούλιο και έχουν συγκεκριμένο χρονικό

ορίζοντα εφαρμογής. Υποστηρίζουν ότι ει δυνατόν η απόδοση των κινήτρων πρέπει να γίνεται αυτόματα, χωρίς τη μεσολάβηση αξιολόγησης από επιτροπές αξιωματούχων. Η αυτόματη απόδοση των κινήτρων, επίσης, μειώνει τη γραφειοκρατία και τις εξαρτήσεις των επενδυτών από αυτήν (James, 2013).

Στην περίπτωση της νομοθεσίας περί Στρατηγικών Επενδύσεων, οι κανόνες απόδοσης των σχετικών κινήτρων πράγματι έχουν θεσπιστεί από το κοινοβούλιο, η εφαρμογή τους ελέγχεται από το Συμβούλιο της Επικρατείας, ενώ η απόδοση φοροαπαλλαγών οφείλει να εγκρίνεται από το κοινοβούλιο. Ωστόσο, η απόδοση των κινήτρων εξακολουθεί να εγκρίνεται από κυβερνητική επιτροπή, αν και η το γεγονός ότι πρόκειται για διευρυμένο σώμα παρέχει κάποια εγγύηση διαφάνειας. Κατά περιόδους, πάντως, οι Έλληνες διαμορφωτές πολιτικής έχουν επιχειρήσει να δημιουργήσουν περιθώρια απόδοσης προνομίων βάσει διακριτικής ευχέρειας (στη σημερινή μορφή της νομοθεσίας περί Στρατηγικών Επενδύσεων η διακριτική ευχέρεια αφορά τη μεταχείριση των λεγόμενων «εμβληματικών» επενδύσεων, οι οποίες δεν ορίζονται με ακρίβεια στη νομοθεσία).

Ζήτημα 5ο. Φορολογικός ανταγωνισμός ή φορολογικός συντονισμός;

Ο προβληματισμός: Ίσως το πιο βασικό ζήτημα που έχει απασχολήσει διαχρονικά τους κριτικούς οικονομολόγους σε σχέση με τις πολιτικές προσέλκυσης ξένων επενδύσεων είναι οι αρνητικές συνέπειες του διεθνούς φορολογικού ανταγωνισμού. Ο ανταγωνισμός αυτός οδηγεί σε μια «εξίσωση προς τα κάτω» η οποία προκαλεί απώλειες εσόδων για όλες τις εμπλεκόμενες χώρες και συμβάλλει στη γενικότερη υποχώρηση της κρατικής εξουσίας στο πλαίσιο της οικονομικής παγκοσμιοποίησης (Strange, 2004). Όπως υποστηρίζουν οι Saez και Zucman (2020, σελ. 132, 175), η μείωση των συντελεστών στο πλαίσιο του φορολογικού ανταγωνισμού δεν οδηγεί σε αύξηση των φορολογικών εσόδων χάρη στην τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας, όπως προέβλεπαν τα οικονομικά της προσφοράς, αλλά σε ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος ανάμεσα στις χώρες, όπου η αύξηση των εσόδων μιας χώρας προέρχεται από τη μείωση των εσόδων σε μια άλλη, με κύριους χαμένους τις μεγάλες χώρες. Ο φορολογικός ανταγωνισμός είναι αυτοτροφοδοτούμενος, καθώς οι πολιτικές ηγεσίες ακολουθούν η μία τις πρακτικές της άλλης. Ταυτόχρονα, οι κυβερνήσεις

επικαλούνται έναντι των ψηφοφόρων τους την προσφορά φορολογικών κινήτρων από τις άλλες χώρες προκειμένου να δικαιολογήσουν την υιοθέτηση παρόμοιων μέτρων.

Τα τελευταία χρόνια η συζήτηση για τον φορολογικό ανταγωνισμό έχει συνδεθεί με την άνοδο των λαϊκιστικών και ξενοφοβικών δυνάμεων στις δυτικές χώρες. Ο Γάλλος οικονομολόγος Guillaume Vuillemeys (2022) υποστήριξε ότι το βασικό πρόβλημα της παγκοσμιοποίησης συνίσταται στο ότι ενώ έφερε αφθονία στα ιδιωτικά αγαθά, ταυτόχρονα οδήγησε στην παρακμή και ελάττωση των συλλογικών αγαθών. Αυτή η αντίφαση οφείλεται στον ομορτισμό των πολυεθνικών επιχειρήσεων, οι οποίες βρίσκουν τρόπους να διαφεύγουν από τα φορολογικά και ρυθμιστικά καθεστάτα των κρατών και να μην αποδίδουν την οφειλόμενη συνεισφορά τους στις συλλογικές υποδομές. Η ανισορροπία αυτή απαξιώνει τα πολιτικά συστήματα, καθώς οι κοινωνίες αποκτούν την αίσθηση ότι οι ηγεσίες είναι αδύναμες ή εξυπηρετούν τα συμφέροντα των επιχειρηματικών ελίτ. Το αποτέλεσμα είναι μια τάση προς έναν ριζικό και άτακτο προστατευτισμό τον οποίο προωθούν λαϊκιστικά και ξενοφοβικά καθεστάτα.

Πρόταση πολιτικής: Έναντι των αρνητικών συνεπειών του διεθνούς φορολογικού ανταγωνισμού, διαμορφώνονται δύο επιλογές για τις κυβερνήσεις: α. η επιστροφή σε κάποιου είδους προστατευτισμό. Η επιλογή αυτή ενέχει, ωστόσο, πολιτικούς κινδύνους καθώς είναι δύσκολο να διασφαλιστεί ότι δεν θα συνδυαστεί με διολίσθηση σε γενικότερες ξενοφοβικές πολιτικές. Ταυτόχρονα, ενέχει οικονομικούς κινδύνους που παραπέμπουν σε μια γενίκευση των προστατευτικών μέτρων στη λογική του ιστορικού παραδείγματος του μεσοπολέμου, β. η προώθηση του φορολογικού συντονισμού. Αυτή είναι η πρόταση οικονομολόγων όπως οι Saez και Zucman (2020). Μια πρόσφατη πολιτική πρωτοβουλία σε αυτή την κατεύθυνση ελήφθη τον Οκτώβριο του 2021, όταν 136 χώρες του ΟΟΣΑ κατέληξαν σε μια συμφωνία φορολογικού συντονισμού (OECD, 2021)¹. Η συμφωνία προβλέπει τη φορολόγηση των μεγάλων τεχνολογικών πολυεθνικών εταιρειών στις χώρες που κάνουν πωλήσεις και την καθιέρωση ενός παγκόσμιου ελάχιστου φορολογικού συντελεστή 15% για εταιρείες με τζίρο πάνω από 75 εκατ. ευρώ.

¹ Η συμφωνία επρόκειτο να τεθεί σε ισχύ το 2023, αλλά διαφωνίες έχουν μεταφέρει την υλοποίησή για αργότερα, βλ. https://www.imerisia.gr/oikonomia/43800_elahistos-etairikos-foros-gia-2024-metatithetai-i-efarmogi-toy-ta-agkathia.

Βιβλιογραφία

- Blomström, M. and Kokko, A. (2003). The economics of foreign direct investment incentives. Working Paper 9489, NBER Working paper series. <http://www.nber.org/papers/w9489>.
- Dunning, J. and Lundan, S. (2008). *Multinational enterprises and the global economy* (2nd edition). Cheltenham-Northampton: Edward Elgar.
- James, S. (2013). *Tax and non-tax incentives and investments: Evidence and policy implications*. FIAS, The World Bank Group.
- Munongo, S., Akanbi, O. A., & Robinson, Z. (2017). Do tax incentives matter for investment? A literature review. *Business & Economic Horizons*, 13(2).
- OECD (2021). Tax Challenges Arising from the Digitalisation of the Economy – Global Anti-Base Erosion Model Rules (Pillar Two): Inclusive Framework on BEPS, OECD, Paris. <https://www.oecd.org/tax/beps/tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-global-anti-base-erosion-model-rules-pillar-two.htm>.
- Saez, E. και Zucman, G. (2020). *Ο θρίαμβος της αδικίας. Πώς οι πλούσιοι αποφεύγουν τους φόρους και πώς θα τους κάνουμε να πληρώσουν*. Αθήνα: Πόλις.
- Sauvé, P. and Soprana, M. (2016, January). Disciplining investment incentives. A lost cause? E15Initiative. Geneva: International Centre for Trade and Sustainable Development and World Economic Forum. www.e15initiative.org/.
- Strange, S. (2004) (πρώτη έκδοση 1996). *Η υποχώρηση του κράτους. Η διάχυση της εξουσίας στην παγκόσμια οικονομία*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Thomas, K. (2011). *Investment incentives and the global competition for capital*. New York: Palgrave.